

6.45x10.51	1/3	עמוד 1	הארץ - כותרת	02/06/2022	81895891-9
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

צילום: נעם ריבקין פנטון

חלקת קבר בירושלים מספרת סיפור של שושלת אצולה

משפחת בנטוויץ', שהשתייכה לאליטה היהודית בלונדון, ייבאה עמה לארץ ישראל המנדטורית סמ"לי אצולה בריטיים כמו בית אחוזה וחלקת קבר, שהוקמה באופן חריג על שטח ציבורי. קורות חייהם של בני המשפחה הקבורים בחלקה שזורים בהיסטוריה של המדינה: מקורבים לבכירי התנועה הציונית, משפטנים מבריקים, נגנית הצ'לו תלמה ילין והציירת רחל שביט – האחרונה שנטמנה בחלקה לפני שלושה שבועות.

ניר חסון, עמוד 7

26.87x33.42	2/3	7	עמוד	כותרת	הארץ - כותרת	02/06/2022	81895914-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790							

חלקת קבר אחת בירושלים מספרת סיפור של שושלת יוצאת דופן

הכל החל בהרב רבנטוויץ, יהודי בריטי שהתאהב בפלשתינה בראשית המאה שעברה. כך, תחת עצי ברושים, קבורים כיום שלל אנשים השזורים בתולדות הציונות וההיסטוריה של ישראל

בני המשפחה מתוך "סינדרום בנטביץ", סרטו של גור בנטביץ. בתמונה מימין: הלן בנטוויץ; משמאל: נורמן בנטוויץ' צילומים: ניר מטרוסו (קולאז'), אלדן דוד/לע"מ, אליוט פריי

גדולה על פסגת הר הצופים כדי להקים שם את אחוזתו. אמנם התוכנית לא יצאה לפועל ולבסוף נתרמה מרבית הקרקע לאוניברסיטה העברית – שהוקמה 28 שנים אחר כך – אבל חלקה קטנה בשולי הקמפוס נשארה כחלקת הקבר המשפחתית. הרברט, אומר אחד מניניו, היה איש נוקשה וקשוח אבל גם רומנטיקן גדול. על פי הסיפורים בכל יום, עם כוואו למשרד היה ממחר לכתוב מכתב אהבה לאשתו, מכתב שהיה מגיע אליה לפני שובו הביתה (אבל הוא היה דורש מאשתו לכתוב

למשפחה יהודית מיוחסת. בני הזוג רכשו בית באבי רוד – הרחוב שזכה לפרסום עשרות שנים אחר כך בזכות הביטלס ושוכן באחת השכונות האמיתיות יותר של בירת בריטניה. המשפחה החלה לגדול והרב רב התברג לאלטיה הלונדונית וגם לצמרת התנועה הציונית. למעשה הוא היה מהתומכים הראשונים של הרצל ובביתו התארחו כל בכירי התנועה הציונית באנגליה. באותו בית לונדוני גם נוסדה הקבוצה שלימים תביא לתנועה את הישגה הגדול ביותר – הצהרת בלפור. אותה הצהרה והקשר שלה למשפחה הענפה גם מככבת בסרט הומוריסטי שביים גור בנטביץ' – הלא הוא הנין של הרב. כאותו הסרט, העוסק בתולדות המשפחה, עולה האפשרות שהרב רב הוא מנסח טיוטת ההצהרה הראשונה. כך או כך, שנים רבות לפני ההצהרה הוא נסע, בשליחות הרצל, לפלשתינה כדי להכין דו"ח לקונגרס הציוני הראשון על האפשרות ליישב אותה. דו"ח לא נכתב אבל סיפור אהבה כן יצא מהמסע הזה: הרברט התאהב בפלשתינה. הוא החליט לקנות חלקת קרקע

ייבאה לארץ ישראל המנדטורית כמה אלמנטים של האצולה הבריטית – סמל משפחתי (מקצתו בלטינית כמיטב המסורת), בית אחוזה וגם חלקת קבר. לו היה לישראל בית לורדים סביר להניח שמישהו מהמשפחה היה יושב בו. אבל אם סומכים על הרזומה המשפחתית יש לשער שהוא גם היה מסולק ממנו, ממיר את דתו לנצרות או חלילה מתאבד. שביט היא אחרונה הנקברות בבית הקברות הקטן, שכל קבר בו מוביל לסיפור, לעתים קרובות סיפור טרגי, אבל תמיד שזור בתולדות התרבות והמוזיקה בישראל. הקבר הראשון בחלקה נכרה למען סווי בנטוויץ' לבית סולר-מון. סווי היתה אשתו האהובה של הרברט בנטוויץ', מייסד השושלת ורוכש חלקת הקבר. הרברט נולד למשפחה יהודית חסרת כל שהיגרה מפולין ללונדון. למרות מצבה הקשה של המשפחה הוא התקבל ללימודי משפטים באוניברסיטה היחידה שאפשרה זאת ליהודים והיה לעורך דין מצליח בצעירותו. הוא נישא לסווי – אחותו של הצייר המפורסם סולומון ג'וזף סולומון – ובעצמה בת

ניר חסון

לפני כשלושה שבועות נערכה בירושלים הלוויה יוצאת דופן. בחלקת קבר משפחתית סמוך לקמפוס האוניברסיטה העברית בהר הצופים, מחוץ לכל בית עלמין מוכר, הובאה לקבר רחל שביט; הציירת, המורה והאוצרת. עשרות המלווים נאספו מתחת לכרושים הגדולים ושרו יחד את שירו של שאול טשרניחובסקי "אני מאמין". שביט זכתה להיקבר בחלקה יוצאת הדופן וזאת בשל היותה נצר למשפחת בנטוויץ' (או בנטוויץ, בנטביץ, בנטוביץ, בנטובאיטש, בנטביטש ועוד – בני המשפחה לענפיה נוהגים לכתוב את שמם בכל מיני דרכים). המשפחה, שהשתייכה לאלטיה היהודית בלונדון,

17.23x32.61	3/3	7 עמוד	כותרת	הארץ	02/06/2022	81895915-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790						

יהודית באזור ו-81 שנים אחר כך, ב-2001, הגזינט הוא שה' עלה את עצמותיו לחלקה בהר הצופים. פרידלנדר נקבר מתחת למצבה מפוארת שצורתה אוכ' לייסק לבן ועליה סמל הגזינט. בימי האינתיפאדה השנייה הת' נכלו פלסטינים למצבה וסימני השחזור שלה ניכרים היטב. בתם של ליליאן ופרידלנדר, כרמל, נישאה לשמעון אגרנט, לימים נשיא בית המשפט העליון. שלוש מבנותיו האחרות של הרברט התנצרו, אחת מהן, שגם שמה כרמל, עשתה זאת בליל בר

המצווה של בנה הבכור. היא הצ' טרפה לכת ונעלמה בארה"ב. בת אחרת, נעמי, התפרסמה בדרך מביכה משהו. היא היתה מזכיר' תו של ג'ון מיינורד קיינס, מח' שובי הכלכלנים של המאה ה-20, והתאהבה בו נואשות, עד כי די' מתה לחשוב שקיינס משאיר לה רמזים בתוך כתביו. מכתב הפרי' דה הנוקשה של קיינס (שעל פי הסברה היה הומו) מנעמי הולחן ונהפך לשיר פופולרי: מיט בנטביץ של להקת פרינסטון. בן אחר, יוסף, התחתן עם בתו של ד"ר הלל יפה, ממייסדי מערכת

הבריאות בארץ. יוסף היה מורה, מנהל וזוכה פרס ישראל לחינוך. ילדיו הם רחל שביט; פרופ' צבי בנטוויץ, מחשובי חוקרי האידס וממקימי ארגון רופאים לזכויות אדם; ופרופ' מיכה בנטוויץ, חוקר פיזיקה. "משפחת בנטוויץ היתה משפחה של ציונות, מוזיקה ורומנטיקה", אומר ארי שביט, פובליציסט ב"מקור רא' שון" ובנה של רחל, "היא חיה בין לונדון לירושלים ובין הרצל לבאך ומחויף לכל קופסה. מה שאפיינ רבים מבני ובנות המש' פחה היה נכונות חתרנית ללכת

נגד הרוח והתמודדות שקטה עם הטרגדיות הרבות שפקדו אותם". זכר לאחת הטרגדיות אפשר למצוא בקבר היפה ביותר בח' לקה המשפחתית. הקבר שייך לדניאל-בלפור (חלקו השני של השם הוא מחווה לבלפור ההוא), בנם הבכור של פרופ' פרידלנדר וליליאן. דניאל, שהיה נגן כינור מחונן, התאבד ב-1936 בהיותו של 18. על המצבה סותתו התווים של הסימפונייה הבתלי גמורה של שוברט והפסוק האחרון בספר דניאל: "וְאַתָּה, לֹךְ לְקָז; וְתַנּוּחַ וְתַעֲמַד לְגִבְלָהּ, לְקָז הַיָּמִין".

בירושלים וביתם, שנחשב לבית הראשון בשכונה, עומד כעת לפני הליך התחדשות שיגרום להריסת רוב חלקיו – תוכנית שמעוררת סערה בירושלים בשל הפגיעה במורשת השכונתית. אבי בלדי, עורך דין החוקר את בית הקברות הקטן ואת תולדות משפחת בנטוויץ' ועורך סיורים במקום לקהל הרחב, מספר שתלמה התלבטה כל חייה היכן תיקבר: בחלקת הקבר של משפ' חת ילין בהר הזיתים או בחלקת הקבר של משפחתה שלה בהר הצופים. בסופו של דבר, לרוע מזלה, היא מתה ב-1959 כאשר בית קברות אחד היה במזרח ירושלים מעבר לגבול, והשני, שבהר הצופים, היה בתוך מר' בלעת ישראלית בתחום ירדן שרק שוטרים (למעשה חיילים מחופשים לשוטרים) הורשו להיכנס אליה. לבסוף נקברה

מערכת המשפט בישראל וגם היה ממייסדי האוניברסיטה העברית. ועוד בקורות חייו: שרד בניסיון רצח בידי עובד ערבי ב-1929, ארגון משלוחי הקינדר-טרנספורט להצלת ילדים יהודים מאירופה במל' חמת העולם השנייה וכן היה לו חלק בהקמת "ברית שלום"; תנועת השלום הראשונה בת' נועה הציונית. נורמן גם היה מהיחידים שקראו שלא לבצע את עונש המוות נגד אדולף אייכמן. ייתכן שלנורמן גם היה תפקיד ברומן שבין בני הווג בנציון וצילה נתניהו, הוריו של בנימין נתניהו. ב-1929 פוצצו חברי אגודת ברית הבריונים, שבה היה חבר בנציון, את נאמו של נורמן באירוע להקמת הקתדרה למשפט השלום הבינלאומי בהר הצופים. על פי כמה מהגרסאות, באותו אירוע הרשים בנציון את

גם לו מכתב דומה בכל יום). כשמתה אשתו ב-1915 הוא העלה את עצמותיה לירושלים וקבר אותה במרכז החלקה הקטנה, ולימים גם הוא נקבר שם. בני הווג, מייסדי השושלת, קבורים בקבר מוגבה באמצע,

בית העלמין הקטן קבע את קו הגבול של המובלעת הישראלית בהר הצופים

ומסביבם נקברו ילדיהם ובני משפחה אחרים. בחלקה נטו' עים עצי ברוש צפופים והיא צופה על ירושלים. השער לחלקה מעוצב כאוהל בטון, זכר לאגודה הציונית-בריטית, שהרברט היה אחד מחבריה. החלקה נשארה במעמד יוצא דופן (יחסית) כמפת הקבורה

בית הקברות. ב'1961 פרצה בו שריפה, וכבאים ירדנים וישראלים כיבו אותה יחד צילום: נעם ריבקיין פנטון

בהר המנוחות בירושלים. לדברי בלדי, בית העלמין הקטן, שלצדו גם בית העלמין של המושבה האמריקאית בירושלים, קבע את קו הגבול של המובלעת הישראלית בהר הצופים. העיתונאי מוטי גילת, ששירת במובלעת, מספר בספרו "הר הצופים" כי בית הקברות היה אחד המקומות היחידים שבהם נפגשו חיילים ישראלים וירדנים בין המלחמות. בקיץ 1961 פרצה שריפה בכרושים שבבית הקברות. כוח ישראלי מיהר למקום ומצא שם כבאים ירדנים שכבר החלו לכבות את האש. שתי הקבוצות נאבקו יחד בלהבות ואחר כך ישבו לעשן ולשתות בירה בצוותא. לאחר כיבוש הר הצופים ומזרח ירד' שלים כולה ב-1967 חזר בית הקברות לשמש את המשפחה.

סימני השחזור ניכרים

קבר אחר בחלקה שייך לישראל פרידלנדר, שנישא לבתו הבכורה של הרברט, ליליאן. פרידלנדר, שהיה פרו' פסור לספרות, נרצח ב-1920 באוקראינה בזמן שליחות מטעם ארגון הגזינט, ככל הנראה בידי חיילי הצבא האדום. הוא נקבר בבית הקברות של עיררה

צילה שלימים התחתנה איתו (לא לפני שנישאה לחברו הטוב). נורמן מת ב-1971. אשתו, הלן לבית פרנקלין, שהיתה ממשפחה אריסטוקרטית בריטית (קרובת משפחה של הרברט שמואל ואחייניתה של רוזלין פרנקלין, מפצחת הדני"א) היתה באותה העת ראש העיר של לונדון בפועל, האישה הרא' שונה בתפקיד הזה. האגדה המ' שפחתית מתעקשת לספר שהיא

כל קבר מוביל לסיפור, לפעמים טרגי, אבל תמיד קשור למוזיקה ולתרבות הישראלית

ליוותה את ארונו של בעלה רק עד שזה התעופה בלונדון, ושם נפרדה ממנו במילים "כאן נפ' רדות דרכינו". היא עצמה הע' דיפה להיקבר באדמת אנגליה. בת אחרת של הרברט שאינה קבורה בחלקה המשפחתית היא תלמה בנטוויץ', הידועה כיום בשם תלמה ילין (שעל שמה קרוי בית הספר לאמנויות בגבעתיים). היא היתה נגנית צ'לו בחסד ונישאה לאדריכל אליעזר ילין. אליעזר ותלמה היו ממייסדי שכונת רחביה

בארץ: על שטח ציבורי פתוח ומיועדת למשפחה אחת. דומה לה, אך קטנה יותר, היא הח' לקה על גבעת הכלניות בחוות שקמים, שבה קבורים ראש הממשלה לשעבר אריאל שרון ורעייתו לילי. לכאורה מדובר בקבורה שלא על פי חוק התכנון והבנייה, אבל מצד שני, כל מי שעוסק בתחום מודה שבהתחשב בתרומת השטח שעליו הוקמה האוניברסיטה, קשה לבוא בט' ענות לחלקה הקטנה שבה נע' רכת הלוויה בערך אחת לעשור. על פי הבמאי גור בנטביץ', אצל הרברט התגלה לראשונה "סינדרום בנטביץ'". "תסמונת נפשית שלוקטטיבית הגורמת ללוקים בה להאדיר את מור' שתם המשפחתית", מתאר הבין כסרט הומוריסטי על המשפחה, "ומתאפיינת בהגומה על ערכה, פועלה ותרומתה לאנושות".

היה לו חלק בשידור

11 ילדים נולדו להרברט ולסווי: תשע בנות ושני בנים. הידוע שבהם כנראה היה נורמן בנטוויץ', שקבור בחלקה מש' מאל להוריו. הוא היה משפטן מכריק, היועץ המשפטי של ממשלת המנדט הבריטי, והוא נחשב למי שהניח את יסודות